

Jó szociológusok előre látják

V. Bálint Éva: Rendiség a romokon
Pesti Szalon, 220 oldal

"A szocializmus megszűnt. De ez távolról sem jelenti azt, hogy a szocialista eszmét vagy akár a marxizmust eltemethetjük(...) Úgy képezem, hogy a szocializmus értékrendje meg fog maradni. Fölöttébb valószínű, hogy a baloldali politikai mozgalmak jelentősége meg fog nőni" — mondja V. Bálint Éva kérdésére a kommunista szimpátiával éppen nem gyanúsítható, a hetvenes években emigrációba is kergetett szociológus, Szelényi Iván. Az 1992-ben, tehát a jobbközép rezsim kellős közepén lapunkban megjelent beszélgetés ugyane tudóssal folytatott két másik mellett a szintén szociológus újságíró interjúkötetének — Rendiség a romokon — középpontjában áll. Feltűnő, hogy a közember számára meglepetésnek ható politikai változásokból mennyi mindent láttak előre az elmélet jól figyelő emberei (és szomorú, hogy mily kevésbé hallgatunk rájuk). Szelényinél maradva, 1990-ben, még a választások előtt megjósolja és okadatozza az MDF—FGKP—KDNP koalíciót, 1991-ben ugyane koalíciónak nem utolsósorban politikusi praxishiányból eredő bukását, az idézett '92-esben pedig a munkanélküliség növekedése és a reálbérszint csökkenése okán mára előálló társadalmi konfliktusokat.

A kötet szerzője természetesen nemcsak őt szólaltatja meg, de másokat is — előszeretettel analitikus szociológusokat és filozófusokat: Hegedűs András, Papp Zsoltot, Losonczi Ágnest, Kis Jánost, Gázsó Ferencet, Charles Gatit és másokat, hogy csak a politológiai fejezetet említsem.

Az íróportré ciklusában a szerzőhöz gondolkodásban (és szimpátiában) legközelebb álló Konrád György és Mészöly Miklós kerül a középpontba, de feltűnik az azóta távozott Danilo Kis, aztán Petri György, **Eörsi István**, sőt Pilinszky János neve is. A kultúraelméleti interjúk alanya éppúgy lehet nála Kosáry Domokos, mint a Fehér—Heller filozófus házaspár vagy akár az extrém pályát befutó Donáth László. Külön fejezetet szentel a szerző a zsidó—keresztény párbeszédnek, és figyelmet érdemel, hogy nyilvánvaló elkötelezettségétől függetlenül (vagy talán éppen ezért) hangsúlyozottan nem zsidó alanyokat választ: Nyíri Tamást, Várszegi Asztrikot, Juhász Gyulát vagy a téma külföldön élő kutatóját, Karády Viktort.

V. Bálint Éva kötetéből elkötelezett személyiség portréja bontakozik ki: baloldali-liberális, nyomatékosan antirasszista, a toleranciát sosem féloldalasan értelmező, a mindenkori jelen állapotát folyamatokban, a folyamatot történetiségben látó, vizsgálódó arcképe. A többnyire lapunkban megjelenő írásoknak persze határt szab a kényszerű újságterjedelem: nehéz a kérdések mélyére hatolni. E hiányt a szerző merész és szubjektív képzettársításokkal hidalja át, amit nem tehetne meg elsőrangú beleérző készsége nélkül. (Ezt a rokonszenves nőtulajdonságot így írásai hasznára tudja fordítani.)

Ezúton mégis eléri, hogy az adott terjedelemben partnerei többnyire el tudnak jutni a lényeg kimondásáig: nem sablonszöveget ismételnék, hanem őszintén felfedik magukat. Ennél több hírlapi riportoktól nem várható. V. B. É. napi interjúi kiállják az idő próbáját, ez gondolkodásának irányát éppúgy dicséri, mint szakszerű kérdésfeltevéseit.

A kötetbe — érezhető szeméremmel — belerejti egykori irodalmi kísérleteinek apró jelzéseit is.

• L. A.